

руски и други извори.

Съчувствието на поляците към българските национални въжделения за нова култура и образование, за самостоятелна църква и политическо освобождение и благосклонният им интерес към българите са намерили широко отражение в полските вестници и списания, издавани в чужбина и отчасти в Полша, както и в редица художествени произведения на известни на времето си полски писатели-участници в национално-освободителните борби и в дейността на емиграцията в Цариград, из българските земи и в Европа като Мих. Чайковски, З. Милковски и други /За тях писа В. Смоховска - Петрова и други/. Прегледът само на няколко полски периодични издания ме учуди с изобилието на данни за български факти и инициативи от началото на 40-те години до времето на БРЦК включително. Освен за значимостта на интереса на поляците към българския народ, полските публикации довеждат не само до полската, но и до европейската общественост, следяща твърде от близо Полша и борбите ѝ, полските издания и литература по свои политически съображения или от симпатии към тях. Полските емигранти системно печатат политически анализи и информации и във френския, английския и друг европейски печат, където макар и като по-странични въпроси засягат и българската национална кауза.

След доста издирвания попаднах и на непълно течение от информационния бюлетин, издаван от полската емиграция около княз Адам Чарториски - лидер на най-многобройната, най-дейната и най-трайната политическа партия. Бюлетинът с название "Кореспонданс дю Норд-Ест" е предназначен да предоставя информация за големите европейски вестници от гледна точка на полската национална кауза, по подобие на сродни бюлетини, издавани от големи европейски централи като известната "Хавас". Доколкото балканските освободителни движения, Турция, Русия и международната политика по Източния въпрос заемат важно място в политическите концепции на Чарториски, и "Кореспонданс дю Норд-Ест" дава информации по тези въпроси, доставян от цяла мрежа дописници-емигранти на Балканите и в Цариград. Там са намерили място и значителен брой информации за българите извън България и политическите им прояви, включително и от църковната борба и за БРЦК.

Приведените данни подсказват колко важен документален материал за българската емиграция и българите съдържат архивите на полските политически групировки и партии, от които най-богати и най-запазени са фондовете на аристократичната партия на княз Ад. Чарториски, приемниците и привържениците му. Издирването и изследването на документацията на тази партия и нейните агенти в Цариград, Балканите и в Европа, например от началото на 40-те години, дадоха възможност да се установят неизвестни и липсващи в българските извори данни за твърде енергичната дейност на Неофит Бозвели, Иларион Макариополски и други в тази ранна фаза на църковната борба и за няколко техни акции пред Високата порта и султана в защита на българските искания. За това ги насочва и подпомага Мих. Чайковски, тогава главен агент на партията на Чарториски на